כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישב ■ כ"א כסלו ה'תשע"ז ■ 21.12.2016 ■ גליון מס' 407

תפוצה לכל קהילות ישראל

פרשת וישב

ביקש יעקב לישב בשלווה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המאמר "מעשה אבות סימן לבנים" אינו מתייחס רק לצד האישי של הפרט, בבחינת "חייב האדם לומר אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", אלא גם, ואולי אפילו בעיקר, הם מכוונים לכלל ישראל לדורותיו. כמו שכתב הרמב"ן (בראשית יב ו): "אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה ואמרו: כל מה שאירע לאבות סימן לבנים . . . וכולם באים ללמד על העתיד". לפי דבריו אלו של הרמב"ן מבואר שאברהם יצחק ויעקב מייצגים בחייהם את מהלך ההיסטוריה הישראלית, הדבר מתבאר באופנים שונים, ונציין אחת מהם, אברהם מקביל לעם ישראל בגלות מצרים, גם אברהם וגם ישראל ירדו למצרים מפני הרעב, גם כאן וגם כאן פרעה משתלט עליהם ורק אחרי שהקב"ה מביא על פרעה נגעים גדולים הוא משלח אותם ממצרים, ושניהם יוצאים ממצרים ברכוש גדול. ואילו יצחק שלא יצא מימיו מארץ ישראל לחוץ לארץ מייצג את תקופתו של עם ישראל בארץ ישראל בימי הבית הראשון, גם הוא וגם הם היו בעימות מתמיד עם הפלישתים. ולפי זה אפשר לומר שיעקב אחרון האבות הוא מקביל לחלק האחרון של ההיסטוריה הישראלית, מתקופת הבית השני עד הגאולה העתידה, ואת האפשרות הזו כתב ה"ספורנו" בהקדמתו לספר בראשית: "ועניני בית הראשון היו כענייני יצחק אשר בנה מזבח אחד בלבד, ועניני בית שני וגלותנו והגאולה העתידה, אשר בזה הזמן נבנה בית שני ויבנה העתיד במהרה בימינו, הם עניני יעקב אבינו אשר בנה שני מזבחות וראה טוב באחרית אחרי היאוש".

לפי דבריו אלו של ה'ספורנו' יעקב אבינו מקביל לתקופה הכוללת גם את תקופתנו, על כן בהתבוננות, אפילו רק במהלכו הכללי של יעקב, נוכל להפיק לקחים להתנהלות שלנו במציאות בה אנו נתונים כיום. כמו יעקב אבינו שבשובו לארץ ישראל היה מצויד בהבטחה אלוקית מפורשת: "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, והשיבותיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר עשיתי את אשר דברתי לך" (כח טו), ובהבטחה נוספת: "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך" (שם יב). ויעקב מאמין שדבר אחד מדבר ה' לא ישוב ריקם, ועל כן הוא שב מבית לבן בבטחה ובתקווה לפתוח דף חדש ולחיות בשלוה בארץ אבותיו. אך לא כך מתרחשים הדברים בפועל, דרכו של יעקב רצופה מכשולים וייסורים, בסמוך לבואו לארץ נטפל אליו שרו של עשו ומבקש לחסלו, (מזכיר את "השואה") כמו שכתב הרמב"ן: "שיהיה דור בזרעו של יעקב יתגבר עשו עליהם עד שיהיה קרוב לקעקע ביצתן". ואחר שגבר יעקב על שרו של עשו, וסוף סוף יעקב בא לארץ והוא מבקש ליישב בשלוה, גם כאן אין הדברים מתרחשים כפי ציפיותיו של יעקב, אלא הוא נופל מאסון לאסון, עד שסבלנותו של יעקב פוקעת והוא מתפרץ אל בניו בתלונה: "למה הרעותם לי!", ועל כך אמרו במדרש (ב"ר צא): "מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה (אלא כאן), אלא כך אמר הקב"ה: אני עסוק להמליך את בנו במצרים, והוא אומר: 'למה הרעותם לי', זהו שכתוב (ישעיה מ כו): 'למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפטי יעבור". ועל המדרש הזה כותב הרמח"ל (דעת תבונות): "וזה בנה אב - שלכל עילוי שרוצה הקב"ה לתת לאדם או לעולם, הנה כל זמן הזדמן הטוב, אינו מזדמן ובא אלא מתוך עומק עצה נסתרת יקרה לו קודם צער" וכדוגמא הוא מביא את המאמר: שארץ ישראל נקנית בייסורים.

דמיון להתנהלותו של יעקב מוצאים אנו גם בהתרחשויות של עמנו בתקופתנו: אף אנו בימינו, אחר גלות ממושכת שבנו הביתה, גם אלינו קודם הקמת המדינה נטפל שרו של עשו בדמות החיה הנאצית ובקש להכחיד את האומה הישראלית, וכשבסוף שבה האומה רצוצה וחבולה אל מולדת אבותיה ובקשה סוף סוף ליישב בשלוה, גם כאן אין המהלכים מתנהלים כפי הציפיות שלנו, גם אותנו פוקדים מלחמות ופיגועים, ורבים שואלים: "מה יהיה?!", שזהו הניסוח המודרני של שאלת

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

סופגניות ולביבות בחנוכה - מנין?
במאמר שלפנינו ננסה לחקור בקצרה אחר המנהג הנפוץ בעם ישראל לאכול סופגניות וכן לביבות (לאטקע"ס) בחנוכה, האם יש מקור לכך...
המשך בעמי 2

שויית חורף
מה אעשה בליל שבת? הרי החנוכייה היא 'מוקצה' ואסור לטלטלה, האם ישנה דרך להתיר את טלטול החנוכייה? אולי להניח עליה חלה?...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
על הנסים ועל הנפלאות
נר ראשון של חנוכה אני נוסעת עם ילדיי למשפחתו של בעלי ז"ל לחגוג יחדיו את החנוכה, הערב סוער ביותר, גשמים ברקים...
המשך בעמי 4

שביבים
■ לעולם ידור אדם בארץ ישראל!
■ תפלה על חינוך הבנים בעת הדלקת נר חנוכה
■ ווי הפסוקים
■ הזאב שדיבר עם יעקב
המשך בעמי 5

יעקב "למה הרעותם לי", וכמו אז גם כאן כפי הנראה התשובה היא: "אני עסוק להמליך את בנו". אנו המאמינים כי הקב"ה מחזיר את שכינתו לציון, אנו יודעים שהחזרה הזו תהיה בדרכים נסתרות ומופלאות, ועל כן אנו מבקשים עליה שלוש פעמים בכל יום, שעם הבקשה: "ותחזינה עינינו בשובך לציון", אנו מוסיפים לבקש: שהשיבה הזו תהיה "ברחמים".

סופגניות ולביבות בחנוכה - מנין?

/ הרה"ג אריה הכהן פלשניצקי*

במאמר שלפנינו ננסה לחקור בקצרה אחר המנהג הנפוץ בעם ישראל לאכול סופגניות וכן לביבות (לאטקע"ס) בחנוכה, האם יש מקור לכך. ישנם מאכלים הנאכלים במועדים שונים ומקורם בספרי ההלכה והמנהג ואפי' מפורשים בגמ' (כגון סימנים בראש השנה) אך מהיכן נובע מנהג זה?

לא מעט הם הספרים שהביאו מקור לכך מדברי רבנו מיימון אבי הרמב"ם (בכ"י. נדפס בקובץ שריד ופליט - ירושלים תש"ה. מובא בס' נטעי גבריאל עמ' שיא'. ובס' שיעורי הלכות חנוכה. ובס' מנהג ישראל תורה סי' עת"ר. ועוד ספרים) וז"ל: אין להקל בשום מנהג ואפילו מנהג קל. ויתחייב כל נכון לו עשות משתה ושמחה ומעשים לפרסם הנס שעשה השם יתברך עמנו באותם הימים. ופשט המנהג לעשות סופגנין הנקראים בערבי אלספינ"ג והם הצפיחית בדבש ובתרגום האיסקריטין. והוא מנהג הקדמונים משום שהם קלוים בשמן זכר לברכתו. וכתב רבנו נסים במגילת סתרים כי כל מנהגי האומה באים המנהגות כמו זה. והראש בראש השנה, החלב בפורים ובמוצאי פסח, והפולים ביום הושענא רבה. ואותם המנהגים אין לנו לבזותם ומי שהנהיגם זריז ומשתדל הוא כי הם מעיקרים נעשים. ולא יבוזו במנהג האומה וכבר אמר הנביא ע"ה ואל תטוש תורת אמך, דת אומתך אל תעזוב, עכ"ל.

וכן מובא בהרבה ספרים שהמקור לאכילת סופגניות בחנוכה משום שהן מטוגנות בשמן וזכר לנס שנעשה בשמן. בספר חנוכה (לר' צבי כהן עמ' כ') כתב: לא ידוע מהיכן נובעת אכילת סופגניות בחנוכה ויתכן שמקורה מאכילת עוגות ממולאות בגבינה (עי' ברמ"א סי' תער' סעי' ב'. ועי' בספר זיו המנהגים) או שנהגו בהם לזכר נס כך השמן שהרי הן מטוגנות בשמן.

הגרש"ז אויערבך (מובא בספר הליכות שלמה - חנוכה פי"ז, אורחות הלכה) נתן עוד טעם למנהג אכילת הסופגניות בחנוכה, לפי שבחנוכת בית חשמונאי טיהרו את כל המקדש. ואילו את אבני המזבח ששקצום היוונים לא ידעו לטהרם וגנזום (עי במסכת ע"ז דף נב' ע"ב) והצטערו על כך. ולכן נהגו במאכלים שמברכים עליהם ברכת מעין שלוש, שבה מזכירין 'ועל מזבחך', משא"כ בברכת המזון שאין מוזכר בה המזבח ביחוד. (א"ה: סופגניות גם אם קובע עליהם סעודה מברך 'מזונות' ו'על המחיה', (עי' שו"ע סי' קסח' יג' ומ"ב ס"ק עה') דאין שם פת עליו כיון שלא אפו אותם, נחשבות הם למעשה קדירה. ולכן נראה שקבעו דוקא על דבר שתמיד ברכתו האחרונה תהיה מעין שלוש. אמנם בשו"ע שם מבוא' שירא שמים יזהר מלאכול סופגניות בשיעור קבעת סעודה, וע"ש. וכן לגבי הפרשת חלה, אם עשה עיסה עבה (מקמח כשיעור) עבור סופגניות לטגנן פטור מהפרשת חלה - שו"ע יור"ד סי' שכט' סעי' ג'. אמנם בש"ך שם כתב, שיש להחמיר להפריש חלה בלא ברכה).

ומעניין הוא הדבר שלגבי אכילת לביבות בחנוכה אחד המקורות לכך הוא בכדי להימנע מלומר ברכה מעין שלוש בחנוכה, וכך כתב בספר מועדים וזמנים (חלק ח', ליקוטי הערות עמ' לו') וז"ל: דהנה הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל ובנו הרב אברהם זצ"ל העלו בספרם, שיש לחוש בחנוכה שצריך להזכיר במעין שלוש על הניסים, ולכן דקדקו לא לאכול מזונות כלל בחנוכה, כדי לא ליכנס לספק בברכה אחרונה, ולפי"ז שפיר מצאנו טעם לאכול מאכלים מתפוחי אדמה כעין מזונות, כיון שלא אוכלים מזונות שלא ליכנס לספק בברכה אחרונה, ולמעשה כבר הכריעו הפוסקים (עי' מ"ב סי' תרפב' ס"ק ב') שאין צריך להזכיר במעין שלש את חנוכה, ועי"ש.

ויש אומרים שהטעם לאכילת לאטקעס - על שם י"ג פרצות שפרצו היוונים בעזרה של בית המקדש, וכשבדקו החשמונאים את הבית ותקנו זמנית את הפרצות היו התיקונים כמו טלאי על בגד קרוע (לאטע - טלאי). חסידים מספרים: מעשה ברבי מאיר מפרמישלאן ששלח שליח מיוחד לרבי ישראל מרוזין לשאול את פיו: מנהג ישראל לאכול לביבות בחנוכה כיצד אקיים מנהג זה לביבה אחת לאו שמיה אכילה שתים הרי הן זוגות שלש עדיין אין בהן כדי שביעה ארבע ושוב יש בהן משום כדי זוגות חמש כבר יש בזה משום אכילה גסה? שלח והשיב לו ע"י שליחו, צא ואמור לרבך שיצווה ללבב לו לביבה אחת שיש בה כדי ארבע ונמצא יוצא ידי חובתו אליבא דכל הדעות... (ס' ברכת חיים)

* מח"ס 'אתקינו סעודתא' ו'שערי בית המדרש' / ראה אור בשטייגן

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל אפרים מרגלית / רעננה: מידי שנה אני נוהג להדליק את נרות החנוכה בפתח החצר בגבול שבין הרחוב לביתי. אולם מאחר שאני גר בעיר מעורבת, קרה לי כבר לא פעם ולא פעמיים, שבבוקר לא מצאתי לא את החנוכייה ולא את בית החנוכייה...

משום כך החלטתי השנה שכל ערב לאחר שהנרות ייכבו, אכניס את בית החנוכייה עם החנוכייה אל תוך ביתי וכך אצמצם את האפשרות לגניבה.

אולם כעת הבעיה שנשארה לי, היא מה אעשה בליל שבת? הרי החנוכייה היא 'מוקצה' ואסור לטלטלה, האם ישנה דרך להתיר את טלטול החנוכייה? אולי להניח עליה חלה?

ושאלה נוספת שהגיעה למערכת באותו עניין: כל שנה אני מדליק את החנוכייה בחלון הפונה לרשות הרבים, החנוכייה מונחת בתוך בית חנוכייה על מסילת החלון. לאחר שהנרות נכבים אני מסיר את בית החנוכייה ממקומו וסוגר את החלון. אולם בליל שבת לא אוכל לעשות זאת מחמת איסור 'מוקצה', אך להשאיר את החלון פתוח זו גם לא אפשרות מחמת הקור והרוח. מה אפשר לעשות?

תשובה: אכן החנוכייה נחשבת כ'מוקצה'[א] וגם בית החנוכייה נחשב 'מוקצה' מדין 'בסיס לדבר האסור'[ב] ואסור לטלטלם ממקומם, אולם לפחות לכל הנוגע לשאלה השנייה ישנו פתרון לדבר.

בהלכות 'בסיס' מבואר[ג] שאם אדם יניח על הבסיס עוד קודם בין השמשות[ד] חפץ מותר מלבד הדבר האסור, הרי שפעמים שהבסיס יהיה בסיס לאסור ולמותר[ה], וממילא לא ייהפך ל'מוקצה'.

ולכן באשר לשאלה השנייה יש עצה, והיא שיניח את בית החנוכייה על מגש או כיסא, ועל הכיסא יניח גם את החלה הנזקקת לו לסעודת שבת[ו], ואז הכיסא לא ייהפך ל'מוקצה' ולאחר שהנרות ייכבו, יוכל לטלטל את הכיסא[ז], מאחר שהוא זקוק למקום, כדי לאפשר לחלון להיסגר, ואף על פי שהוא מטלטל בכך גם את החנוכייה, מכל מקום זה מותר משום שהוא טלטול מן הצד לצורך מקומו[ח].

ולמרות שבדרך כלל חייב לנער את המוקצה גם כשמדובר ב'טלטול מן הצד' מכל מקום במקרה זה אינו יכול לנער מאחר שזקוק למקום[ט].

ולבני ספרד ישנה עצה נוספת והוא שיתנה קודם בין השמשות ויאמר שאינו בדל מן החנוכייה כל בין השמשות, ותנאי זה יועיל שלאחר שכבו הנרות לא תהיה נחשבת החנוכייה מוקצה מדין 'בסיס לדבר האסור'[יא] אלא רק מדין 'כלי שמלאכתו לאיסור'[יב] וכידוע מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו[יג], ומכיוון שזקוק למקומו לסגור את החלון, יוכל לטלטל את החנוכייה, וכל זה בתנאי שלא מדובר בחנוכייה יקרה ומיוחדת שאם כן, אזי יש מקום לומר שיש לה דין של 'מוקצה מחמת חסרון כיס' שאסור בטלטול גם לצורך גופו ומקומו[יד].

ועצה זו אינה מועילה לבני אשכנז היוצאים ביד רמ"א, שלא סמך על תנאי זה להלכה[טו].

אמנם באשר לשאלה הראשונה, יש לעיין, שהעצה הראשונה אינה יעילה, מאחר ואינו זקוק למקום של החנוכייה שנמצאת מחוץ לביתו, ואם זקוק לחלה - ייקח את החלה ותו לא[טז], ואינו דומה לשאלה השנייה ששם אכן זקוק למקום החנוכייה. וגם העצה השנייה (לבני ספרד) אינה יעילה שסוף סוף גם אחרי התנאי יש לחנוכייה דין של כלי שמלאכתו לאיסור שאינו מותר בטלטול אלא לצורך גופו ומקומו, וכאן לא צריך למקומה של החנוכייה ולא לצורך שימוש בגופה, אלא רק כדי שלא תיגנב.

ואם באנו למצוא עצה לשאלה הראשונה, נראה שיניח את בית החנוכייה על מגש ועל המגש יניח גם את החלה, ואת המגש יניח על כיסא, ולאחר שהנרות כבו, יטלטל את הכיסא על מנת להשתמש בו, ובכך ניצל מאיסור טלטול מוקצה, שהרי הכיסא אינו מוקצה מאחר שהוא בסיס למגש שהוא בסיס לדבר האסור והמותר, ומאחר שזקוק לכיסא מותר לו לטלטל את הכיסא, ואף שיש חובה לנער את המוקצה מכל מקום אינו יכול לנער מחמת חשש הפסד של החנוכייה, וכשיגיע לביתו יסיר את המגש מעל הכיסא וישתמש בכיסא. ועיין בהערה שיש קצת לפקפק בעצה זו[יז].

ואם מדובר בחנוכייה יקרה שבגניבתה יש חשש של 'הפסד מרובה' יוכל לומר לגוי להכניסה הביתה מדין 'שבות דשבות' במקום הפסד מרובה[יח].

א - עיין או"ח סימן רע"ט.
ב - כמבואר בסימן ש"י סעיף ז'.
ג - שם סעיף ח'.
ד - ויהיה מונח שם כל זמן בין השמשות - סימן ש"י סעיף ח' ברמ"א.
ה - והיינו באופן שהבדבר המותר חשוב יותר מהדבר האסור כמבואר שם בשו"ע.
ו - שחשיבות דבר ההיתר והאיסור אינה נמדדת לדעת פוסקים רבים לפי השווי הממוני אלא צורך השימוש בשבת, ועיין במשנה ברורה סימן רע"ז ס"ק י"ח (אך עיין בספר אורחות שבת חלק ב' פרק י"ט סוף הערה תי"ד) וכדאי שיעטוף את החלה בשקית שלא תמאס מחמת השמן של הנרות שמצוי שניתז אנה ואנה בשעת ההדלקה.
ז - וע"ע בספר אורחות שבת פרק י"ט הערה תי"ט.
ח - סימן ש"א סעיף ח'.
ט - כמבואר כל זה בסימן ט"ש סעיף ג' וסעיף ה'.
י - כמבואר בסימן רע"ט סימן סעיף ד', ודיני התנאי בסימן תרל"ח סעיף ב'.
יא - רע"ט סעיף ו'.
יב - כמבואר בסימן ש"ח סעיף ג'.
יג - עיין ספר אורחות שבת חלק ב' פרק י"ט הערה י"ד ובהערה שם בשם החזו"א.
יד - כמבואר בסימן ש"ח סעיף א'.
טו - סימן רע"ט שם ברמ"א.
טז - כמבואר במשנה ברורה סימן ט"ש ס"ק ט' שכחלק מחובת הניעור חייבים לבדוק אפשרות לקחת רק את ההיתר ללא האיסור אם אכן זקוק רק להיתר ולא לבסיס וכבנד"ד, וכן מבואר לכאו' להדיא בסימן ש"י סעיף ח'.
יז - עצה זו כתב בספר הליכות שבת לרב אויר מלכא שליט"א עמ' קל"ה, אך לענ"ד יש לעיין בזה וראשית יש לציין לדברי הבה"ל בסימן ט"ש סעיף ד' ד"ה 'יכול להגבייהה' בשם הרעק"א שי"ל שאין היתר לטלטל את המגש עד הבית אלא מיד כשמסיר אותו מהכיסא צריך להניח את המגש, ועוד יש להעיר שהנה בשעה"צ סימן ט"ש ס"ק י"ז מבואר שאין היתר לטלטל את המוקצה ע"י טלטול מן הצד - אף היכא שא"א לנער מחמת חשש הפסד של דבר המוקצה- אם עיקר הטלטול הוא לצורך המוקצה (ועיין בספר אורחות שבת פרק י"ט הערה שמ"ו) ובנד"ד נכון שעושה זאת לצורך מקומו כדי להשתמש בכיסא, אבל כל עיקר הבאת הכיסא לשם מערב שבת היא רק כדי שיוכל לטלטל את החנוכייה הביתה, ויש להסתפק האם זה נקרא שעיקר הטלטול הוא לצורך המוקצה, או כיוון שסו"ס כעת צריך להשתמש בכיסא א"כ נדון את זה שעיקר הטלטול הוא לצורך ההיתר, ועוד יש להעיר שהרי מן הסתם הוא לא באמת צריך את הכיסא אלא לאחר מכן ישתמש בכיסא כדי להתיר את הטלטול, ואף שבעלמא מצינו שמותר להערים בענייני מוקצה (עיין מ"ב סימן ש"ח ס"ק ט"ז ובמשנה ברורה שם מהדורת דרשו מה שהביאו בהערה 22) מ"מ בנד"ד שצריכים אנו שעיקר הטלטול יהא לצורך דבר המותר שמא י"ל שהערמה בכה"ג לא מועילה וצל"ע.
יח - סימן ש"ז סעיף ה' ובמ"ב שם.

סיפור לשבת

על הנסים ועל הנפלאות

/ ח. הרשטיק-אש*

נר ראשון של חנוכה אני נוסעת עם ילדיי למשפחתו של בעלי ז"ל לחגוג יחדיו את החנוכה, הערב סוער ביותר, גשמים ברקים ורעמים, הדרך קשה, הראות כמעט בלתי אפשרית, אני מרוכזת מאד בנהיגה מירושלים אל ביתם באלקנה, ב"ה אנחנו מגיעים בשלום, חוגגים יחדיו ואני חוזרת הביתה בשעה מאוחרת. אני מדליקה את הנרות מחכה חצי שעה וברוב עייפותי הולכת לישון, לראשונה בחיי לפני ילדיי אך לא לפני שאני מוודאת שקליאו בכלובה. מי היא קליאו וכיצד היא קשורה לסיפורנו?

קליאו הייתה ארנבת חמודה שחברתי רצתה למסור למישהו.. החלטתי לקחתה וחשבתי שהדבר ישמח את הקטנים בחבורה, יום יום האכלנו אותה דאגנו לה לשתייה ולניקיון הכלוב והיא הלכה והתפתחה יפה.

כעבור זמן מה הבחנתי במצוקתה של קליאו, הכלוב היה נראה קטן עבורה, ריחמתי עליה והחלטתי שהיות ויש לי מרפסת ואינני משתמשת בה כמעט, אעביר לשם את קליאו אארגן לה מקום והיא תעבור ל"וילה", קליאו כמובן "שמחה" ואני שמחתי שהטבתי עמה.

עברו הימים וכך גם האחריות להאכלתה של קליאו, אני הפכתי להיות האחראית הבלעדית לשלמותה ובריאותה.. כך קרה שאם הייתי מתיישבת לסעוד את ארוחתי ופתאם נזכרתי שלקליאו לא היה באותה עת מה לאכול הייתי עוזבת הכל נוסעת לחנות לחיות שהייתה במרחק לא קטן מביתי קונה לה אוכל מתאים ורק אח"כ הייתי ממשיכה בסעודתי, כך ציוותנו התורה לדאוג לבעלי החיים שברשותנו.

לקראת חנוכה מזג האוויר הלך והתקדר והלילות הפכו קרים ביותר. ריחמתי על קליאו, בלילות הייתי מכניסה אותה לכלוב וממקמת אותו בסלון ביתנו. בבוקר הייתי משחררת את קליאו למרפסת.

קליאו גדלה ושמנה עוד יותר ושמתי לב לניסיונותיה לצאת מן הכלוב. למדתי לשים מעל הכלוב הסגור סל עם כביסה, וכך הייתי בטוחה שלא תצא ממנו בשום אופן.

באותו ליל כפור מדובר, נר ראשון של חנוכה, חצי שעה לאחר שהדלקתי את הנרות, הכנסתי את קליאו לכלובה ואת הכלוב הצבתי בסלון. התלבטתי אם לשים קערת כביסה על הכלוב אך משהו גרם לי להחליט שאין צורך. העייפות וכנראה גם הידיעה שהיא בכל זאת בכלוב סגור הכריעה את הכף ולא שמתי עליו את סל הכביסה, נפרדתי מילדיי ללילה טוב והלכתי לישון, רק הנחתי את ראשי על הכר ומיד נרדמתי.

באמצע הלילה שמעתי רעשים בחדרי, גרנו בקומה הראשונה. נדרכתי. חששתי שמא גנב הוא זה. חיכיתי ושוב שמעתי קולות, אלא שהפעם הבחנתי: אוי ואבוי זו קליאו. היא יצאה מהכלוב. שמחתי שזו היא ולא מישהו אחר, אך לא יכולתי להמשיך לישון כשהיא מכרסמת בחדר. קמתי וניסיתי לתפסה אבל היא הפכה להיות פתאום כאריה, ניפחה את גופה ונהמה בקול מפחיד, לא יכולתי לנגוע בה - פחדתי ובכל זאת ניסיתי, לא רציתי שתסתובב בבית, כך התרוצצתי אחריה מפינה לפינה וכשראיתי שאין מנוס והלילה לא אתפוס אותה, החלטתי לבדוק מה שלום ילדיי וכיצד נרדמו, ומחר בבוקר בעזרתם אתפוס אותה ונחזיר אותה לכלוב.

השארתי אותה בחדרי סגרתי את הדלת והלכתי לחדר הילדים הראשון. שני הילדים ישנו בשלווה, שנת ישרים, נישקתי אותם והלכתי אל החדר השני, שם חכתה לי הפתעה נוראה. בכניסה לחדר הייתה כרית שאהיל דולק נפל עליה והיא החלה לבעור. עשן היתמר מן הכרית, הזדעזעתי!!!! על הרצפה היו ספרים שהילדים קראו בהם, שטיח, פוכים ושמיכות היו בחדרם והם ישנים בפנים, בקצה החדר, אלוקים, שריפה. ניתקתי את החשמל מיד, כיביתי את האש ונעמדתי המומה ממה שיכול היה לקרות. לאחר מס' רגעים חזרתי לחדרי, נשכבתי במיטתי והתחלתי לבכות מתוך הודיה גדולה לה' ממה שניצלנו, ברוך שעשה לי נס במקום הזה, בימים ההם בזמן הזה, נר ראשון של חנוכה!!!

אותו הלילה כבר לא היה לילה רגיל, הערתי את הילדים הם הריחו את הכרית ונבהלו, הוריתי להם לברך ברוך שעשה להם נס במקום הזה ואני ובתי אמרנו תהילים ותודות עד אור הבוקר.

וקליאו??? קליאו יצאה גדולה, היא הוכיחה מעל לכל ספק שגם בעלי חיים יכולים להיות שליחים, היא יכלה להיות במטבח עד אור הבוקר ולגרגר להנאתה ואני לא הייתי יודעת דבר על המתרחש בחדר הילדים, היא נשלחה לחדרי לגרגר כדי שאקום ואראה מה קורה עם ילדיי ובאיזו צרה הם- אנחנו נמצאים. האם כל הפעמים שקמתי משולחני להיטיב אתה קודם, עשו את שלהם? האם האכפתיות שלי מרווחתה נרשמה אפישהו...? ייתכן, והרי ה' מצוונו על מצוות "צער בעלי חיים", קליאו הייתה שליחה טובה!!!

כשהימים חלפו והשמים התבהרו והייתי צריכה את המרפסת לשימושים שונים , מסרתי את קליאו לקיבוץ צובה לפינת החי, אודה ולא אבוש שהיה לי קשה להיפרד ממנה, אך גם היא לא התיקה עיניה ממני, לאחר כמחצית השעה הנחתי לה והלכתי לדרכי, נוצרת את נפלאות וחסדי ה' עמי לכל ימי חיי!!!

* מתוך יהדות נט

שביבים / שאול שיף

לעולם ידור אדם בארץ ישראל!

/ תומר אנגלסמן

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען": מה חידש סופו של הפסוק המדגיש שיעקב ישב "בארץ כנען", הרי ידוע לנו שארץ מגורי אביו של יעקב, יצחק, הייתה ארץ כנען?!

אפשר לומר, שעל ידי הייתור בפסוק, ניתן להיזכר במה שהורו לנו חז"ל במסכת כתובות:

"לעולם ידור אדם בארץ ישראל, אפילו בעיר שרובה עובדי-כוכבים; ואל ידור בחוצה-לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל. שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה-לארץ דומה כמי שאין לו אלוה".

מכאן אנו למדים כי בל יאמר אדם: 'טובה ישיבתי בחוץ לארץ, במקום תורה, יותר מאשר המצווה לעלות לארץ ישראל שיש בה לעתים תופעות המזכירות את ה"כנעניות", שמתבטאות אפילו בהתרחקות ממסורת אבות'.

ונזכרתי אגב כך בסיפור נפלא שקראתי ב"מעיינות הנצח", על רבי אברהם דוב מאובריץ', בעל "בת עין", [טמון בבית העלמין הישן בצפת וב- י"ב בכסלו חל יום ההילולא שלו.] כשעמד הקוה"ט רבי אברהם דוב מאובריץ' לעלות לארץ ישראל, בא לקבל ברכת פרידה מרעו, רבי אהרן מז'יטומיר. מצאו שהוא מוטל על ערש דווי. אמר לו רבי אהרן: יש רפואה למחלתי - לשתות מימי ארץ ישראל. מר נוסע לשם ומחשבתו שם ודינו כבן ארץ ישראל, ואם ייקח מים בכוס וישתה מהם וייתן לי לשתות את השיריים אז ירפא לי. וכך היה. רבי אברהם דוב נטל כוס מים ושתה מהם ורבי אהרן שתה את היתר ונתרפא. ראו כוח מימיה של ארץ ישראל.

תפלה על חינוך הבנים בעת הדלקת נר חנוכה

/ הרה"ג אריה הכהן פלשניצקי

כתב השל"ה אודות תפילת הורים על זרעם (בשער האותיות אות ד'). וז"ל: "ותמיד תהיה תפלה שגורה בפי אב ואם, להתפלל על זרעם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מדות טובות, ויכוון במאוד על זה בברכת התורה 'ונהיה אנחנו וצאצאינו' וכו' וכן בברכת אהבה רבה אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בלבנו וכו' יחשוב ג"כ על זרע וזרע זרעו עד עולם, וכן כשאומר "למען לא נגע לריק ולא נלד לבהלה", ובכל מקומות כאלה, יעשה תפילתו קבע בכל לבבו ובכל נפשו, וכן איתא בילקוט וכו' עיי"ש עוד מה שכתב. ובספר פלא יועץ (פרק אהבת הבנים והבנות) כתב: וישפוך נפשו לפני ה' שיהיו בניו בעלי תורה, שלמים במדות ובדעות. וגם יתענה לפעמים על זה, כדי שלא יהיו חטאותיו מונעים הטוב מבניו, ועי"ש.

וכתבו בספרים הקד' שזמן הדלקת נר חנוכה מועיל להצלחת חינוך הבנים. וגם שיש מתפללים על כך בשעת ההדלקה, ונביא לקמן מקצת מדבריהם.

איתא בגמ' שבת (כ"ג ע"ב): אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים. ופי' רש"י: בנים תלמידי חכמים - דכתיב (משלי ו') כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה.

כתב רבינו יונה באגרת התשובה: אחד מן החכמים היה רגיל לעבור על פתח אחת מנשי הגדולים, והיה רואה שהיתה בעלת הבית זהירה מאוד להדליק נר של שבת בעתו ונר חנוכה בעתו. אמר החכם: באמת תדעו, כי מן הבית הזה יצאו שני אנשים גדולים, ויהי כן, ותלד האשה ההיא שנים מחכמי ישראל שהאירו את העולם בחכמתם, על דבר אשר האירה האשה ההיא נר מצוה בעתו (שבת כג')

כתב רבינו יצחק סגי נהור בן הראב"ד: ומה שאמרו רז"ל הזהיר בנר חנוכה (רבינו חננאל גם גרס כך בגמ' שם) הוין ליה בנים זכרים שיהיו תלמידי חכמים, והרי כולי עלמא מדליקין נרות חנוכה, ואין כולם ולא רובם זוכין לבנים זכרים ושיהיו תלמידי חכמים. אין לתמוה מזה שהאמת הוא, חכמים הם אמת ודבריהם אמת. וכפי מה שכל העולם מדליקין נרות חנוכה, שרובא דרובא יוצאין ידי חובתן, אבל מיעוטא דמיעוטא זהירין להדליק כפי כל פרטי המצוות והדקדוקים שהזהיר בהדלקתן בכל פרטיה ודקדוקיה יקנה וישיג בכח המצוה ובסגולתה בנים זכרים תלמידי חכמים.

כתב בספר פלא יועץ (נר שבת ונר חנוכה): ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת שם) שהזהיר בהן זוכה לבנים תלמידי חכמים וכו' ואם בכל המצוות ראוי לאדם להתחזק לקים מצוה מן המובחר לעשות נחת רוח ליוצרו, על אחת כמה וכמה במצוות כאלו שבא בשכרו שכר טוב, כי יתן איש את כל הון ביתו באהבה לזכות את בניו לכתרה של תורה. וז"ל: ואני נוהג לומר קודם הדלקת נר חנוכה:

לשם יחוד קודשא בריך הוא, הריני מוכן ומזומן לקיים מצות הדלקת נר חנוכה, כמו שתקנו לנו רבותינו זכרונם לברכה, ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתעלה עלינו כאילו כונו בכל הכוונות הראויות לכון ויעלה לפניך מצות הדלקת נר חנוכה שלנו עם מצות הדלקת נר חנוכה של בניך היודעים והמכונים בכל הכוונות הראויות לכון, ובכוח סגולת מצות הדלקת נר חנוכה תזכנו לנו ולזרעינו לנר מצוה ותורה אור, ויאירו ויושלמו רמ"ח איברי נפשנו רוחנו ונשמתנו, ותבנה בית המקדש במהרה בימינו, ושם נדליק המנורה על ידי כהניך הקדושים. וכשם שעשית נסים לאבותינו כן עתה הושיענו וקבצינו מן הגוים, להודות לשמך, להשתבח בתהלתך, אם לא בזכות - ברחמים, וברחמיך הרבים תחפוץ בנו ותרצינו. ויהי נועם ה' עלינו וכו'.

ובספר יוסף אומץ (עמ' 131) מבוא' שהאם גם אומרת תפילה בעת ההדלקה וז"ל: נעימת הברכה נגמרה, תשארנה בתפילה, על בניה שיאירו בתורה, ויהיו מאנשי סגולה, ובעת ההיא התפילה נבחרה, ואל השמים עולה, והשער לא יסגר עד הערב, והיה לעת ערב אורה.

כתב בספר מאורות נתן (חנוכה - בפתיחה): המג"א בהל' שבת (סי' רסג' ס"ק יא'): הביא בשם מטה משה בשם רבנו בחיי לענין הדלקת נר שבת שראוי שתתפלל האשה בשעת הדלקה שיתן לה הקב"ה בנים זכרים מאירים בתורה, וא"כ פשיטא דגם בשעת הדלקת נר חנוכה ראוי להתפלל כן, דהא איתא בגמ' שבת, הרגיל

בנר וכו', ופי' רש"י נר שבת ונר חנוכה. וכיון דגם בזכות נר חנוכה זוכים לבנים תלמידי חכמים, א"כ שפיר יש להתפלל על זה בשעת הדלקה, וע"ש.

וכן מצינו בתוך התפילות הנאמרות קודם הדלקת נר חנוכה תפילה על חינוך הבנים. כן הוא בתפלה המיוחסת לבעל ה'בני יששכר' הנאמרת קודם הדלקת נר חנוכה איתא: ולא ימוש התורה מפינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו מעתה ועד עולם, ונזכה לבנים תלמידי חכמים אמן כן יהי רצון וכו' עי"ש.

וכן בסדור אוצר התפילות מובא בתוך תפלה הנאמרת קודם הדלקת נר חנוכה: ובכח סגולת נר חנוכה תחכמנו באור תורתך אנו וזרענו וזרע זרענו ויקוים בי מקרא שכתוב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם ויהיו זרעי וזרע זרעי תלמידי חכמים וחסידים אהובים למעלה ונחמדים למטה ותחזיק את לבבם לתורה.

(מתוך "שטייגן")

■ ווי הפסוקים

במדרש לקח טוב בסוף הפרשה ובספר קושיות אות ר"מ וכן בפירוש הרוקח [קי"ח] על התורה,בסוף הפרשה, מציינים, כי כל פסוקי פרשת וישב פותחים באות ו' חוץ משמונה פסוקים.וכתבו ההסבר לזה, משום שהאות ו' מרמזת על ווי שהוא לשון צער. ואכן, בפרשה זו מוזכרים מאורעות של צער: ווי היה במכירת יוסף , ווי היה במיתת אשת יהודה ובניו ער ואונן, ווי היה במעשה אשת פוטיפר, ווי היה ביוסף בבית הסוהר, ווווי היה לסריסי פרעה. שמונת הפסוקים שאינם פותחים באות ו' הם כנגד מצות מילה שמצוותה לשמונה ימים, מפני שזכתה אסנת בת פוטיפרע להזדווג עם יוסף שהיה מהול. במדרש לקח טוב לא מנה פסוק תשיעי שאינו מתחיל באות ו' :"אין שר בית הסוהר", ואולי לפי המסורת שלפניו פותח גם פסוק זה באות ו'.

■ הזאב שדיבר עם יעקב

על הפסוק ויכירה ויאמר כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף, מובא בספר הישר סיפור פלאי: אחר שהביאו השבטים ליעקב את כתונת הפסים טבולה בדם, ואמר יעקב "כתנת בני חיה רעה אכלתהו", צוה יעקב לבניו שיצאו לשדה ויבואו אליו עם החיה הראשונה שימצאו, אולי תהיה זו החיה שטרפה את יוסף. ויעשו השבטים כאשר צוה יעקב ויקחו את חרבותם וקשתותם ויצאו למדבר, והנה זאב הולך לקראתם. תפשוהו והביאוהו לאביהם. וכך אמרו לו: זאת מצאנו בראשונה ונביא אותו אליך. ויקח יעקב את הזאב מיד בניו, ויצעק עליו בקול גדול בבכי ובמר לב: מדוע אכלת את יוסף בני, איך לא יראת מאלוקי הארץ ומצרתי על יוסף בני, ותאכל את בני חינם על לא חמס ותאשימני עליו, ולכן האלוקים יבקש את נרדף. ויפתח ה' את פי הזאב, כדי לנחם את יעקב בדבריו, ויען כדברים האלה: חי האלוקים אשר בראני בארץ, חי נפשך אדוני, לא ראיתי את בנך ולא טרפתי אותו. אך מארץ רחוקה באתי לבקש את בני גם אני. כי כאשר קרה לך עם בנך קרה לי עם בני גם אני. כי זה כמה ימים אשר באתי בארץ הזאת לבקש את בני אשר הלך מאתי היום שנים עשר יום, ולא ידעתי אנה הוא. אם מת אם חי. ובאתי היום בשדה לבקש את בני ומצאו אותי בניך, ותפשו אותי והוסיפו יגון על יגוני, ויביאו אותי אליך היום. אך חי אלוקים אשר בראני, לא ראיתי את בנך ולא טרפתי אותו ולא בא אל פי בשר אדם כל ימי חיי. ויהי כשמוע יעקב את דברי הזאב ויתמה מאוד, וישלח מידו את הזאב והלך לו לדרכו. [ספר הישר הוא ספר קדום שנתחבר מעט אחרי חורבן בית שני. שם המחבר אינו ידוע. הספר נדפס לראשונה בוויניציאה מתוך כתב יד ישן בשנת שפ"ה, ומאז הודפס בעשרות מהדורות. רבי אברהם בנו של הגר"א ז"ל בספרו "רב פעלים" אות י' דיבור המתחיל "ספר הישר" כותב, כי ספר הישר חובר על ידי משה רבנו.] ואת כל זה קראתי ב"אוצר פלאות התורה".

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il